

که بر روی پوست آهو و به خط کوفی اولیه کتابت شده است.

چگونگی شناسایی قرآن‌های منسوب به ائمه اطهار

در ادامه شاید برایتان جالب باشد که بدانید چگونه انتساب این قرآن‌ها به دست خط مبارک امامان شیعه در طول تاریخ مشخص شده و در این میان از چه ابزارهایی استفاده شده است. در این راستا پژوهشگران نسخ خطی از یک سو به بررسی مستندات موجود در داخل قرآن‌ها و جزوات قرآنی و همچنین وقف‌نامه‌های آن‌ها از جمله رقم (امضا) کاتب یا واقف می‌پردازند. به طور مثال، در جزوه قرآنی منسوب به دست خط مبارک حضرت علی (ع) که در سال ۱۰۰۸ هجری قمری توسط شاه عباس اول صفوی بر آستان ملکوتی حضرت ثامن الحجج (ع) وقف شده و وقف‌نامه آن به دست خط مرحوم شیخ بهاء الدین عاملی (شیخ بهایی) نگاشته شده است، عبارت «کتبه علی ابن ابیطالب» به چشم می‌خورد. البته در خصوص قرآن‌های منسوب به ائمه اطهار بحث‌های زیادی مطرح است و برخی از محققان نیز معتقدند این رقم‌ها (کتبه...) جعلی است، اما همان طور که صدرصد نمی‌توان انتساب آن‌ها را به دست خط ائمه اطهار پذیرفت، صدرصد هم نمی‌توان آن را رد کرد. از این رو محققان به بررسی نوع خط، مرکب بکار رفته و زمینه آثار قرآنی که بر روی آن کلام الهی کتابت شده است نیز می‌پردازند. به طور نمونه کتابت قرآن بر روی پوست آهو، از جمله شواهدی است که نشان می‌دهد آن اثر در قرون اولیه نوشته شده است. در این میان، اگر نسخه بر روی کاغذ کتابت شده باشد به معنای آن است که قدمت آن به قرن چهارم هجری قمری به بعد می‌رسد.

بهره‌گیری از روش‌های نوین علمی

در کنار بررسی آثار قرآنی با روش‌های سنتی، استفاده از ابزارهای نوین علمی نیز از اهمیت خاصی برخوردار است و حتی بیشتر به آن می‌توان استناد کرد. به طور مثال قسمتی از زمینه قرآن کامل شماره ۱۸ موجود در مرکز نسخ خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی که به خط کوفی حجازی بر روی پوست کتابت شده است، برای سالیانی یعنی تشخیص سال کتابت آن، چند سال قبل به آلمان و آمریکا ارسال شد. آزمایش دیرینه‌شناسی با کربن ۱۴ بر روی این پوست نشان داد که قدمت آن به قرن اول هجری قمری برمی‌گردد. بدین ترتیب بررسی‌های علمی با شواهد حاصل از بررسی سنتی این قرآن منسوب به دست خط شریف امام علی (ع) هم‌خوانی داشت و کتابت آن را در دوره زندگانی این امام همام تأیید کرد.

نمونه فعالیت‌های علمی و پژوهشی

مرکز نسخ خطی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی همچون دیگر بخش‌های این سازمان در سال‌های اخیر نگاه خاصی به امر علم و پژوهش داشته است.

مانده است. بی‌تردید تمام این نکات بر اهمیت نسخ خطی در شکل‌گیری و توسعه کتابخانه بارگاه ملکوتی رضوی دلالت دارد.

از تنوع تا نفاست آثار

دکتر ابوالفضل حسن آبادی مدیر مرکز نسخ خطی آستان قدس رضوی بیان می‌کند: در حال حاضر مجموعه‌ای شامل بیش از ۹۰ هزار اثر خطی اعم از کتاب، قرآن، دست‌نوشته و نسخه عکسی و ۵۴ هزار نسخه کتاب چاپ‌سنگی در مرکز نسخ خطی آستان قدس رضوی وجود دارد. حسن آبادی می‌افزاید: نگهداری از حدود ۲۲ هزار قرآن و جزوه قرآنی؛ از صدر اسلام تا کنون در این مرکز موجب شده تا کتابخانه حرم مطهر رضوی، یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌های ایران و جهان اسلام در حوزه آثار قرآنی باشد.

درخشش قرآن‌های منسوب به

ائمه اطهار در گنجینه رضوی

قرآن‌های منسوب به دست خط مبارک ائمه اطهار (ع)، مجموعه‌ای از قدیمی‌ترین نسخه‌های قرآنی جهان اسلام و ایران را تشکیل می‌دهند که از سده‌های گذشته برای نسل امروز به یادگار مانده‌اند و کتابخانه‌ها و موزه‌های مختلف جهان همچون سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی حافظ آن‌ها برای نسل‌های آینده هستند. آثاری که در طول قرون متمادی در پرتوی سنت‌های وقف، نذریا اهدا توسط ارادتمندان حضرت ثامن الحجج (ع) به این آستان مقدس تقدیم شده است. در حال حاضر مرکز نسخ خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی حافظ بالغ بر ۱۰ نسخه قرآن کامل و جزوه قرآنی (دربردارنده یک یا چند جزء قرآن) شریف با دست خط مبارک منسوب به امامان شیعه است که منتخبی از آن‌ها در گنجینه قرآن و نقایس حرم مطهر رضوی در معرض دید عموم علاقه‌مندان قرار دارد. در واقع اهمیت این گنجینه، بیشتر به وجود نایاب و کم‌نظیر قرآن‌های منسوب به ائمه اطهار (ع) همچون امام علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) برمی‌گردد.

قدیمی‌ترین بخش فهرست‌نویسی کتب و قرآن‌های خطی کشور در این کتابخانه از سال ۱۳۰۵ شمسی فعال بوده است